

Amalgam over og ut?

Jeg er ikke sikker på om jeg visste hva amalgam var da jeg i sin tid søkte om opptak på tannlegestudiet. Men jeg kan huske at min tante gråt en gang for lenge siden da hennes datter kom hjem fra den tidens skoletannlege med fronten full av kobberamalgam. Jeg husker også at jeg ikke syntes det så særlig pent ut. Etter hvert har jeg naturlig nok stiftet betydelig nærmere kjennskap med dette fyllingsmaterialet og fått kunnskap om de bestanddeler legeringen består av. Alt tidlig i tannlegestudiet lærte vi å behandle komponentene med respekt, og vi lærte – og erfarte – at amalgam var et vel egnet materiale til fyllingsterapi i molarer og premolarer. Selv i etterpåklokskapens klare lys er dette min oppfatning.

Tanken om at kvikksølv fra amalgam kunne være en arbeidsmiljøbelastning for dem som arbeidet i tannhelsetjenesten, er ikke ny. I alle fall ikke for oss i Nord-Trøndelag. Vi var ganske opptatt av dette på 1980- og 90-tallet og sendte jevnlig inn urinprøver til analyse. Men vi fikk aldri fram noen klare resultater, og sluttet derfor etter hvert med dette. Nå er temaet på dagsorden igjen, etter at et forskerteam fra Trondheim nylig la fram resultater fra en spørreundersøkelse for å kartlegge mulige helseskader fra kvikksølv blant over 1100 tidligere og nåværende tannhelsearbeidere. Både hos tannleger og tannhelsesekretærer fant de sammenheng mellom økende grad av estimert eksponering for kvikksølv og økende forekomst av visse symptomer. Forskerne mener resultatene gir grunnlag for at tilstander med kognitive funksjonsforstyrrelser – altså sinnsstemning, hukommelse, konsentrasjonsevne, søvnproblemer, nevrologiske symptomer, psykosomatiske symptomer og utmattelse – hos tidligere eksponert tannhelsepersonell bør kunne godkjennes som yrkessykdom på visse vilkår.

Alle som har hatt sitt daglige virke i tannhelsetjenesten, er opptatt av å få klarhet i hva tidligere tiders daglige omgang med kvikksølv kan ha ført med seg av mulige helseskader. Selv om tannleger ser ut til å ha vært noe mindre eksponert for kvikksølv enn tannhelsesekretærer, så har vi samme interesse i denne saken. Derfor ventet vi spent på hvilke resultater Trondheimsgruppen vil presentere etter neste del av undersøkelsen. Her skal nemlig et utvalg av tannhelsearbeiderne undersøkes nærmere for å se om mer objektive utredningsmetoder kan bekrefte funnene og muligens avdekke mer om de bakenforliggende sammenhengene. Utpå sommeren håper vi å få vite mer om dette.

Det har selvsagt heller ikke gått meg hus forbi at mange mener mye om mulige skadevirkninger fra amalgamfyllinger. Denne diskusjonen har pågått i mesteparten av min tannlegetid, og fortsatt har ingen maktet å sette et endelig utropstegn bak konklusjonene. Like før jul sendte imidlertid Statens forurensningstilsyn ut på høring et forslag om å totalforby kvikksølv i alle produkter. Miljøvernministeren har et uttalt mål om å redusere utslipp av kvikksølv til et absolutt minimum, og det skal helst gjennomføres fra sommeren 2007! Amalgam er et av produktene som vil bli omfattet av et slikt forbud. Det er riktignok foreslått et tidsbegrenset unntak som vil tillate bruk av amalgam til pasienter som må behandles i narkose eller som er allergiske mot bestanddeler i plastfyllingsmaterialer.

I tidligere høringsuttalelser har NTF argumenter for et generelt unntak fra et eventuelt kvikksølvforbud. Vi har pekt spesielt på hensynet til narkosebehandling, behandlingsvanskelige pasienter, allergipasienter og pasienter med munn-tørrehet. Enkelte vil kanskje mene at vår holdning i saken er for passiv. Noen er bekymret for at amalgam skal forsvinne helt, eller fases ut i for rask tempo.

Men påtrykket fra medlemmenes side har egentlig vært lite. Mitt inntrykk er at tannlegene tilpasser seg nye tider, og alt har lagt opp til en klinisk hverdag med minimal bruk av amalgam. Hvilke konsekvenser dette vil få i praksis, gjenstår å se. Folk flest vil kunne oppfatte et forbud dit hen at amalgam er mye farligere enn tidligere antatt. Dette kan føre til økt etterspørsel etter utskifting av vel fungerende fyllinger. Det vil være en situasjon som stiller store krav til oss som yrkesutøvere, ikke minst etisk. Utfordringen blir å forklare pasientene at den helsemessige gevinsten trolig er liten og ikke nødvendigvis står i relasjon til kostnaden.

Mange pasienter som får spørsmål om de vil ha en amalgamfylling, svarer ja med stor overbevisning. Enkelte spør endog eksplisitt om jeg kan være så snill å legge amalgam fordi de vet at det blir mer solid. Innenfor EU arbeides det meget aktivt for at det fortsatt skal være mulig å bruke amalgam som fyllingsmateriale. Hvilke konklusjoner Kommisjonen vil trekke, er enda uklart.

På sikt må vi trolig likevel forberede oss på en hverdag der amalgam ikke er et av de alternative fyllingsmaterialene vi har til disposisjon. Vi må også være forberedt på at publikum kan komme til å oppfatte amalgam som et så belastet materiale at de vil ønske å bli kvitt det. Jeg har tidligere i denne spalte omtalt en bebudet veileder fra Sosial- og helsedirektoratet om utredning av pasienter som tror de har skadelige helseeffekter fra fyllingsmaterialer. Den bør være tilgjengelig i god tid før et eventuelt forbud mot kvikksølv kommer.

Gunnar Mørstøl